

Jednota českých matematiků a fyziků

Výstavu připravili: *Jan Valenta a Jiří Fiala*

Texty, fotografiemi, obrázky, komentáři či jinak dále přispěli : I. Kraus, I. Fořtová, J. Štruncová, B. Vybíral, J. Bečvář, A. Valkárová, J. Rákosník, P. Töpfer, J. Šimša, K. Horák, J. Kratochvíl, J. Dittrich a další.

Zvláštní poděkování patří pracovníkům Masarykova ústavu a archivu AV ČR v.v.i. za umožnění reprodukce archivních materiálů.

E. Hubičkové a J. Hubičkovi děkujeme za rychlé a kvalitní vytištění plakátů.

O JČMF

Jednota českých matematiků a fyziků je profesní společnost, sdružující vědce, pedagogy i laické příznivce matematiky a fyziky. Její počátky sahají do roku 1862.

Jednota si klade za cíl podporovat rozvoj matematiky a fyziky nad rámec akademických a průmyslových institucí a to zejména popularizací, péčí o talenty a vydáváním odborných stanovisek.

Jednota českých matematiků a fyziků v rámci svých oborů především:

- pořádá konference, semináře a setkání,
- vyhlašuje a organizuje soutěže na všech úrovních škol
- vydává časopisy, učebnice a monografie.
- popularizuje nové i klasické poznatky před laickou veřejností
- věnuje se historii
- vydává stanoviska k vědecké práci.
- JČMF je členem Rady vědeckých společností ČR.

Více informací najdete na <http://www.jcmf.cz>

Z historie JČMF

Jednota českých matematiků a fyziků (JČMF) je jednou z nejstarších dosud existujících učených společností v českých zemích. Byla založena roku 1862 jako Spolek pro volné přednášky z matematiky a fysiky a roku 1869 přejmenována na Jednotu českých matematiků.

Jejími posláními od samého začátku bylo zlepšování výuky fyziky a matematiky na školách všech úrovní a typů a podpora rozvoje těchto věd. V důsledku vlasteneckých snah byl roku 1912 spolek rozšířen a spolu s novými stanovami přijal dnešní název Jednota českých matematiků a fyziků (V letech 1921 až 1939 a 1945 až 1993 se používal název Jednota československých matematiků a fyziků). Mezi svými členy sdružila mnoho učitelů středních škol a institutů vyššího vzdělávání i profesorů vysokých škol a vědců.

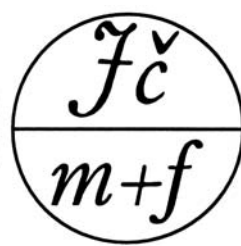
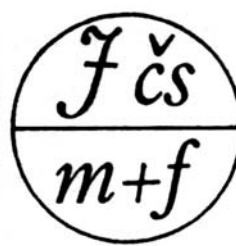
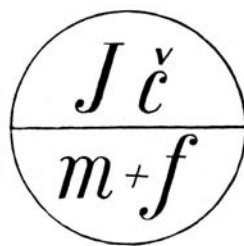
Po celou dobu své historie věnovala Jednota velkou péči a pozornost vydávání odborné literatury. Již v roce svého 10. výročí (1872) začala vydávat Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, patrně první svého druhu v Rakousku-Uhersku. O rok později již Jednota vydávala učebnice a vědecké monografie. Po vzniku samostatného Československa se stala de facto monopolním kvalifikovaným vydavatelem učebnic, odborných knih a časopisů s matematicko-fyzikální tematikou. Roku 1922 začíná vycházet časopis Rozhledy matematicko-fyzikální, který vznikl na základě přílohy Časopisu pro pěstování matematiky a fysiky.

Na začátku 50. let musela Jednota převést majetek ve prospěch nově vzniklé Československé akademie věd, a stala se učenou společností při ČSAV. Matematická část její knihovny se stala základem fondu knihovny Matematického ústavu, kde je opatrována dodnes. Časopis vydávaný Jednotou nahradili dva tituly – Časopis pro pěstování matematiky (od r. 1991 Mathematica Bohemica) a Československý časopis pro fyziku. Od roku 1956 také vychází časopis Pokroky matematiky, fysiky a astronomie, který se od 2. ročníku stal členským časopisem Jednoty.

Podpora a zájem o problémy spojené s výukou matematiky a fysiky vedly k založení časopisu Matematika a fysika ve škole v roce 1948 (od roku 1991 je jeho nástupcem časopis Matematika – Fyzika – Informatika. JČMF také stála u počátku matematické (1951) i fyzikální (1959) olympiády u nás.

Fyzikální vědecká sekce JČMF ustavená v roce 1968 se stala jako reprezentant JČMF kolektivním členem Evropské fyzikální společnosti, podobně prostřednictvím Matematické vědecké sekce byla JČMF zakládajícím členem Evropské matematické společnosti.

V roce 1995 bylo s účastí JČMF založeno nakladatelství Prometheus, spol. s r. o., zaměřené učebnice matematiky a fysiky pro všechny typy škol.

Několik důležitých dat z historie JČMF

- 1861 Studenti matematiky a fyziky na filosofické fakultě pražské university G. Blažek, J. Finger, J. Laun a J. Vaňaus připravili návrh stanov "Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky".
- 1862 Stanovy byly potvrzeny c.k. místodržitelstvím 8. března a 28. března se konala ustavující schůze. Na ní bylo na základě řešených úloh přijato dalších 9 posluchačů.
- 1863 Prof. J. F. Kulík věnoval Spolku velkou část své matematické knihovny. Po jeho smrti obdržel Spolek od dědiců druhou část.
- 1868 Prof. Ernst Mach nabídl Spolku svou posluchárnu pro schůze a kabinet pro experimentování.
- 1869 C.k. policejní ředitelství potvrdilo nové stanovy spolku, který měl 69 členů, s novým názvem Jednota českých matematiků.
- 1870 Jednota českých matematiků organizuje 5. a 6. srpna první sjezd českých matematiků a fyziků v Praze.
- 1872 11. února JČM zakládá "Časopis pro pěstování matematiky a fyziky". První číslo vyšlo v den desátého výročí založení Spolku. S vynucenou přestávkou ve druhé světové válce časopis vycházel do r. 1951, kdy na jeho základě vznikly dva časopisy, jejichž vydávání přebírá ČSAV: Časopis pro pěstování matematiky (od r. 1991 Mathematica Bohemica) a Československý časopis pro fyziku. Jednota má 332 individuálních a 64 korporativních členů.
- 1875 Jednota jmenuje řadu profesorů mimopražských středních škol svými místními jednateli.
- 1892 V Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky zavedena samostatná "Příloha pro středoškolské studenty", která vycházela v počtu 1200 výtisků.
- 1901 V Brně zřízena "pobočná knihovna JČM".
- 1908 Knihovna Jednoty přestěhována z Klementina do novostavby Fyzikálního ústavu UK v Praze, Ke Karlovu 3.
- 1912 Nové stanovy a nový název "Jednota českých matematiků a fyziků".
- 1913 Zřízen "Brněnský odbor JČMF".
- 1919 JČMF získává tiskárenskou, nakladatelskou a knihkupeckou koncesi, kupuje tiskárnu a zřizuje vlastní nakladatelství a knihkupectví.
- 1921 Změněn název na "Jednotu československých matematiků a fyziků". Vydán "Návrh JČMF na reformu střední školy".
- 1922 Začíná vycházet časopis Rozhledy matematicko-fyzikální, který vznikl na základě přílohy Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky.
- 1929 Vzniká kroužek JČMF v Bratislavě.
- 1933 JČMF slučuje svou tiskárnu s tiskárnou Spolku čs. horních a hutních inženýrů "Prometheus" a vytváří své středisko pro tisk odborné literatury.
- 1935 JČMF zřizuje společnost "Fysma" pro výrobu vědeckých a učebních pomůcek.
- 1938 JČMF dokončuje stavbu zadního traktu svého domu v Praze v Žitné ulici č. 25 a zahajuje v něm práci. Na žádost bratislavských členů zřízen bratislavský odbor JČMF.
- 1939 Název se musí změnit na "Jednotu českých matematiků a fyziků".

- 1941 Vydán zákaz vydávat Časopis pro pěstování matematiky a fyziky. Přes zákaz Jednota pokračuje v tisku učebnic.
- 1945 Jednota obnovuje svou činnost jako "Jednota československých matematiků a fyziků". Má 3400 členů.
- 1947 Zahájeno vydávání nové edice "Brána k vědění".
- 1948 JČMF začíná vydávat časopis "Matematika a fyzika ve škole".
- 1949 Znárodněním a vynuceným předáním JČMF ztrácí tiskárnu, knihovnu a knihkupectví.
- 1951 JČMF se připojuje k pořádání Matematické olympiády.
- 1956 Jednota má 560 členů.
- 1957 Časopis "Pokroky matematiky, fyziky a astronomie" vzniklý v r. 1956 se od svého 2. ročníku stává členským časopisem JČMF.
- 1959 JČMF se připojuje k pořádání Fyzikální olympiády.
- 1962 Jubilejní sjezd JČMF. Vychází příležitostná poštovní známka.
- 1968 Ustavena Fyzikální vědecká sekce JČMF, která se stává jako reprezentant JČMF kolektivním členem Evropské fyzikální společnosti.
- 1983 První setkání učitelů matematiky všech typů škol (Mariánské Lázně).
- 1987 V Praze se konají oslavy 125. výročí Jednoty. Vychází "Jubilejní almanach". Jednota nechala razit pamětní medaile, které se používají dodnes. Vychází trojice příležitostných poštovních známek.
- 1990 JČMF se prostřednictvím Matematické vědecké sekce stává zakládajícím členem Evropské matematické společnosti.
- 1992 JČMF uzavírá dohodu o recipročním členství s Americkou matematickou společností.
- 1993 S rozdělením státu zaniká JČsMF v původním smyslu. JČMF a JSMF uzavírají dohodu o spolupráci. JČMF se neúspěšně pokusila získat zpět svůj původní majetek; neuspěla ani s privatizačním projektem na tiskárnu Prometheus. Po řadě stěhování sekretariát JČMF získává trvalé sídlo na půdě Matematického ústavu AV ČR ve své původní budově v Praze v Žitné ulici. Jednota uzavírá důležitou dohodu o spolupráci s MŠMT, která je pravidelně aktualizována.
- 1995 Z iniciativy bývalých pracovníků SPN založeno nakladatelství Prometheus, spol. s r. o., s účastí JČMF.
- 2000 Matematická vědecká sekce JČMF pořádá řadu propagačních akcí ke Světovému roku matematiky. Vychází příležitostná poštovní známka.
- 2005 Česká fyzikální společnost, sekce JČMF, organizuje oslavy Světového roku fyziky v ČR..

Základní literatura k historii JČMF

- F. Houdek: *Dějepis jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1872.
- V. Posejpal: *Dějepis Jednoty Českých Matematiků*, JČM, Praha, 1912.
- F. Veselý: *100 let Jednoty československých matematiků a fyziků*, SPN, Praha, 1962.
- L. Pátý (ed.): *Jubilejní almanach Jednoty čs. matematiků a fyziků 1862–1987*, JČsMF, Praha, 1987.
- M. Bečvářová: *Z historie Jednoty 1862–1869*, edice Dějiny matematiky, sv. č. 13, Prometheus, Praha, 1999.
- M. Bečvářová: *Česká matematická komunita v letech 1848–1918*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 34, Ústav aplikované matematiky FD ČVUT, Matfyzpress, Praha, 2008.
- L. Pátý, J. Veselý (eds.): *Union of Czechoslovak Mathematicians and Physicists*, JČSMF, Praha, 1984.
- L. Pick: *The Union of Czech Mathematicians and Physicists*, EMS Newsletter, March 2002, pp. 20–21.
- M. Bečvářová: *Union of Czech Mathematicians and Physicists*, Notices from the International Society for Mathematical Sciences, Scientiae Mathematicae Japonicae, January 2011, pp. 1–9 (English).